

DEWE, Michael. Planning public library buildings : concepts and issues for the librarian. Aldershot : Ashgate, 2006. 354 s. ISBN 0 7546 3388 8.

Na našem trhu bohužel není mnoho knih v českém jazyce, které by se věnovaly plánování, stavbám a designu veřejných knihoven, zájemci o danou oblast musí sledovat především zahraniční publikace. Do fondu Knihovny knihovnické literatury Knihovnického institutu Národní knihovny ČR byla zakoupena kniha anglického autora Michaela Dewea „Planning public library buildings : concepts and issues for the librarian“, která je příručkou pro veřejné knihovny zaměřenou na plánování staveb, rekonstrukce a design veřejných knihoven ve Velké Británii. Kniha může sloužit jako základní příručka pro knihovníky a architekty, kteří se pouštějí do projektování staveb veřejných knihoven, a poskytuje informace k této problematice také dalším odborníkům. Kniha není určena primárně pro britský region, ale obrací se na mezinárodní knihovnickou komunitu. V jednotlivých kapitolách je uvedeno mnoho příkladů úspěšných staveb veřejných knihoven nejen ve Velké Británii a USA, ale rovněž v Evropě, Asii a Austrálii.

Kniha je rozdělena do jedenácti kapitol, přílohu tvoří seznam oceněných knihoven v soutěžích Stavby veřejných knihoven ve Velké Británii od roku 1995 do roku 2005 a Stavby knihoven v USA od roku 1991 do roku 2005.

První kapitola je věnována poslání a roli veřejných knihoven a uvádí faktory, které ovlivnily rozvoj veřejných knihoven. Jsou zde citovány dokumenty The public library service : IFLA/UNESCO guidelines for development (2001), UK's Framework for the future (2003) a plány na rozvoj veřejných knihoven do roku 2013.

Druhá kapitola nazvaná Zdroje renovace a zlepšení je uvedena slovy George Fergusona (2003): „Architektura není jen módním designem – je mnohem důležitější – je hlavním dědictvím, které za sebou zanechává společnost.“ Stavby knihoven musí splňovat tři základní požadavky: musí být dobře postaveny, být vhodné pro daný účel a splňovat estetické kvality.

Třetí kapitola uvádí různé typy veřejných knihoven: ústřední, pobočky, mobilní knihovny. Od typu knihovny se odvíjí její velikost – autoři rozdělují knihovny podle počtu zaujímaných metrů čtverečních do čtyř kategorií: na knihovny malé (small – do 499 m²), střední (medium – 500 -1999 m²), velké (large – 2000 - 9999 m²) a největší (largest – nad 10 000 m²). V kapitole jsou uvedeny mezinárodní a britské standardy, které stanovují velikost veřejných knihoven.

Čtvrtá kapitola má výstižný název „Umístění, umístění, umístění“ („Location, location, location“) a je uvedena slovy Gerarda McCabeho (2000): „Dobré umístění knihovny je nezbytné pro plnění knihovnického poslání, tj. pro poskytování služeb veřejnosti“. Kapitola shrnuje všechny faktory, které jsou důležité při výběru místa pro stavbu knihovny, a uvádí několik studií s příklady knihoven.

Pátá kapitola řeší otázku, která alternativa je lepší, přestavba, renovace staré budovy nebo výstavba nové? I zde jsou uvedeny konkrétní případové studie.

Šestá kapitola je věnována systémům zabezpečení, ochrany. Jsou zde uvedeny legislativní dokumenty, směrnice, předpisy. Pozornost je věnována hospodárnému využívání energií, zajištění bezpečnosti zaměstnanců, uživatelů a sbírek knihoven a ochraně před živelními katastrofami – vodou a ohněm. Zajímavá je podkapitola Vandalismus, která si všímá současných projevů vandalismu – sprejství a graffiti. V kapitole se rovněž dozvíme o nových automatizovaných systémech využívaných v depozitářích a ve službách a o biometrických čtenářských kartách.

V sedmé kapitole je podrobně popsán proces plánování a designu. V osmé kapitole se dozvíme, jak by měly být navrženy velké i malé knihovny, aby byly kvalitní, a která kritéria by měly návrhy splňovat. Stanovením klíčových podmínek úspěchu staveb knihoven jsou knihovníci připraveni ke komplexnímu hodnocení v procesu plánování. Jsou zde vyjmenována kritéria kvality designu pro velké i menší knihovny. Patří mezi ně: flexibilita, kompaktnost, přístupnost, rozšiřitelnost, proměnlivost, uspořádanost, komfortnost, konstantní vhodné prostředí pro uchování sbírek, bezpečnost, ekonomická hospodárnost.

Knihovny by měly vyhovovat moderním informačním technologiím.

Devátá kapitola ukazuje, jak působí stavby veřejných knihoven zvnějšku: např. umístění symbolů, loga, dekorace, busty, sochy. Další část kapitoly si všímá interiérů budov: umístění atriá, mezípatra, galerie, nádvoří, vnitřní zahrady. Jsou zde informace o návrzích barevných kombinací, orientačních systémech, nábytku, osvětlení.

Desátá kapitola je věnována vnitřnímu uspořádání sbírek veřejných knihoven, a sice přístupu ke sbírkám, zabezpečení sbírek, rozdělení sbírek podle druhu dokumentů, volnému přístupu ke sbírkám, studijním místům a pracovnímu zázemí.

Jedenáctá kapitola ukončuje knihu polemickou debatou o konci knih a zániku knihoven. Diskuse o nutných proměnách knihoven vyústily v poznání, že knihovny musí zvládnout vyplývající konflikty – mezi dřívějším a novým, mezi mladými a seniory, mezi samoobslužným servisem a personálními službami, mezi seriózním a populárním, mezi osamělými uživateli a aktivitami skupin, mezi konzumním a komercionalizovaným, mezi hlukem a tichem. Úspěšné změny souvisejí rovněž s měnící se profesní rolí knihovníků, kteří se z „opatrovníků kultury“ stávají „navigátory znalostí“. Nicméně knihovní služby a budovy se nemohou změnit bez proměny samotných zaměstnanců; znamená to strávit více času s uživateli, pomoci jim porozumět informačním technologiím a jejich využívání, radit a doporučovat informační zdroje, diskutovat o informačních potřebách, nabízet přizpůsobené služby, rozšiřovat informace „mimo zdi“ knihoven a jít ven za uživateli. Role knihovníků v současných změnách podporuje komunikaci, kontakt a interakci. Knihovny se podle mínění autora vždy dokázaly přizpůsobit měnícím se podmínkám – zkušenosti z historického vývoje jim jistě pomohou zabezpečit budoucí úspěšnou existenci.

Eva Marvanová